

Na podlagi 87. člena zakona o zdravstveni dejavnosti (Uradni list RS, št. 9/92) in 8. člena statuta Zbornice laboratorijske medicine Slovenije je le-ta sprejela na ustanovni skupščini 21. 5. 1992, dopolnila in preimenovala na 2. zasedanju skupščine 13. 5. 1994 in na 4. zasedanju skupščine 9. 10. 1996

KODEKS

DEONTOLOGIJE V LABORATORIJSKI MEDICINI

I. UVOD

Kodeks deontologije v laboratorijski medicini je namenjen strokovnjakom, ki delajo na tem področju (medicinski biokemiki, mikrobiologi in drugi zdravstveni delavci z visoko izobrazbo, ki delajo v laboratorijski medicini) in javnosti, ki kodeks uporabljajo iz različnih zornih kotov. Je merilo za moralo stroke in jih obvezuje k etičnemu vedenju in to predvsem na področjih:

- odnosa do bolnika in biološkega materiala, laboratorijske metodologije,
- strokovnega izobraževanja in izpopolnjevanja,
- razvoja in raziskav,
- organizacije raznih oblik strokovnega dela,
- medsebojnih odnosov.

II. NAČELA ETIČNEGA VEDENJA

Strokovnjak, ki dela na področju laboratorijske medicine (SLM) si mora prizadevati da:

- je pošten,
- se izogiba strokovnim in znanstvenim zmotam, goljufijam, potvarjanju, neusteznemu prikrivanju informacij in postavljanju napačnih sklepov,
- doseže čim večjo pravilnost in zanesljivost laboratorijskih rezultatov, interpretacije, objavljanja in uporabe le-teh za znanstvene namene,
- zaupnih informacij, ki jih dobi pri svojem delu ali so mu posredovane, ne izdaja in ne zlorablja,
- doseže čim višjo strokovno izobrazbo, znanje in spretnost,
- s svojim delovanjem ne ogroža varnosti bolnikov oziroma preiskovancev, sodelavcev, javnosti in okolja,
- se izogiba vsakršnim notranjim in zunanjim sporom oziroma jih razrešuje.

III. POSEBNE DOLOČBE

1. ODNOS DO BOLNIKA IN BIOLOŠKEGA MATERIALA

1. člen

SLM je dolžan svoje delo opravljati strokovno, vestno, natančno, odgovorno in nepristransko do slehernega bolnika ali preiskovanca oziroma njegovega vzorca, ne glede na raso, spol, narodnost, versko pripadnost, politično prepričanje, družbeno ekonomski položaj in svoje osebno razmerje do bolnika ali preiskovanca.

2. člen

SLM lahko zavrne preiskave ali raziskave, ki bi bile po njegovem prepričanju in vesti lahko strokovno oporečne, neetične ali za bolnika oziroma preiskovanca škodljive.

3. člen

SLM lahko naročniku predlaga določene dodatne preiskave, če na podlagi svojega strokovnega znanja meni, da bi bile za bolnika koristne.

4. člen

SLM se mora zavedati dragocenosti biološkega vzorca, tveganosti in enkratnosti vzorca, zato mora za vsako preiskavo naročniku dati informacije o potrebni vrsti in količini vzorca ter načinu odvzema in transporta. Dolžan je skrbeti za to, da so vzorci ustrezno shranjeni do analize in po analizi, da bi bilo mogoče preverjanje rezultatov.

5. člen

SLM mora skrbeti za to, da sam in njegovi podrejeni ravnajo z vsemi biološkimi vzorci kot s potencialno kužnim materialom. Pred okužbami mora varovati bolnike, sebe in svoje sodelavce. Skrbeti mora, da se ostanki bioloških vzorcev po opravljenih analizah zavržejo na strokoven in ekološko sprejemljiv način.

6. člen

SLM mora z laboratorijskimi preiskavami pomagati bolniku pri uveljavljanju zdravstvenih in socialnih pravic in ne sme privoliti v nikakršno zlorabo, prevaro ali potvarjanje laboratorijskih rezultatov.

2. IZBOR METODOLOGIJE IN OPREME

7. člen

SLM se mora zavedati svoje vloge in pomena v skupnosti. Zato je njegovo ravnanje vedno v skladu z usmeritvami, ki zagotavljajo nadaljnji razvoj medicinske laboratorijske diagnostike in s tem tudi zdravstva.

Pri nakupu in vzdrževanju opreme bo vedno ravnal strokovno in racionalno, zavedajoč se, da mora z omejenimi materialnimi sredstvi zagotavljati ustrezno medicinsko laboratorijsko diagnostiko.

8. člen

Pri izbiri laboratorijskih metod bo SLM uporabljal le preverjene, standardizirane in priporočene postopke v skladu z materialnimi možnostmi.

Pri obsegu in organizaciji dela bo zaradi racionalnosti upošteval dogovorjeno delitev dela in medicinsko nujnost.

3. KONTROLA KVALITETE DELA IN PREVERJANJE REZULTATOV PREISKAV

9. člen

SLM je dolžan skrbeti za pravilnost laboratorijskih rezultatov z interno kontrolo kvalitete dela. Če kljub interni kontroli kvalitete dela dvomi o pravilnosti rezultata, je dolžan preveriti pravilnost vseh faz dela, od odvzema vzorca do končnega rezultata analize. Če pri tem ne odkrije napake in dobi ponovljiv rezultat, je dolžan naročnika preiskave seznaniti z možnimi predanalitskimi in analitskimi vplivi na konkretno preiskavo.

10. člen

Če je kljub kontroli laboratorijskega dela, zaradi subjektivnih ali objektivnih vzrokov, naročniku izdan napačni rezultat preiskave, je SLM dolžan o tem obvestiti naročnika.

11. člen

SLM je dolžan izvajati tudi zunanjo kontrolo kvalitete dela.

O vseh načinih kontrole kvalitete dela mora imeti ustrezno evidenco in dokumentacijo.

4. NUJNE PREISKAVE

12. člen

Laboratorijske preiskave z oznako "nujno" je treba opraviti v najkrajšem mogočem času in izvid sporočiti naročniku.

SLM ne sme zavrniti nujne preiskave, če je preiskava v obsegu njegove strokovne usposobljenosti in če so materialne možnosti za izvedbo.

5. TAJNOST REZULTATOV PREISKAV

13. člen

SLM je dolžan varovati tajnost rezultatov preiskav.

Tajnost oziroma anonimnost rezultatov mora zagotoviti tudi pri pedagoškem, znanstveno-raziskovalnem delu in objavljanju.

6. ODNOSI MED SLM, ODNOSI DO NADREJENIH IN PODREJENIH SODELAVCEV IN ODNOSI DO DRUGEGA ZDRAVSTVENEGA OSEBJA

14. člen

Medsebojno sodelovanje SLM naj temelji na tovarištvu, iskrenosti in posredovanju izkušenj. Do vseh sodelavcev naj se obnaša tako kot želi, da bi se oni do njega.

15. člen

SLM ceni in spoštuje znanje, dostojanstvo in strokovnost slehernega zdravstvenega sodelavca in drugih sodelavcev, ne glede na delovno mesto, ker ve, da le takšni odnosi zagotavljajo možnosti za ustvarjalnost in konstruktivno kritiko.

16. člen

Odnosi mlajših SLM do starejših kolegov morajo temeljiti na spoštovanju in korektnosti. Pri tem pa so mladi dolžni upoštevati življenjske in strokovne izkušnje starejših in predpostavljenih, ti pa naj bodo mlajšim sodelavcem za zgled.

17. člen

Razhajanje v mnenjih ne sme nikoli izzvati nekorektnosti v medsebojnih odnosih. Če pride do kršenja splošnih pravil lepega vedenja in nesporazumov, ki jih ni mogoče poravnati, posreduje pri poskusu sprave Zbornica laboratorijske medicine.

18. člen

V primeru objektivno ugotovljenih napak v laboratorijskih diagnostičnih postopkih je SLM dolžan svoja opažanja posredovati strokovnim telesom svoje organizacijske enote. Negativno mnenje je mogoče v strokovnem okolju izraziti le v navzočnosti prizadetega. Ocena mora biti objektivna, argumentirana, ne sme izražati osebne prizadetosti ali žalitev.

19. člen

SLM ne sme uporabljati nazivov, ki mu niso uradno dodeljeni. Nedopustna je uporaba lažnih nazivov, torej takih, ki niso v skladu z resničnimi kvalifikacijami.

20. člen

Dolžnost SLM je biti pošten do bolnikov oziroma preiskovancev in sodelavcev. Opozoriti mora na kolege s pomanjkljivim znanjem in na tiste, ki delujejo nepošteno in se odločajo za prevare.

21. člen

SLM mora odkloniti vsakršno sodelovanje z osebami, ki nezakonito ali nestrokovno opravljajo zdravstveni poklic.

7. SLM, STROKOVNO IZOBRAŽEVANJE IN IZPOPOLNJEVANJE

22. člen

SLM je dolžan spremljati razvoj svoje stroke, se redno izobraževati in izpopolnjevati, pridobljena znanja pa uporabljati in poglobljati in jih redno posredovati svojim kolegom in drugemu zdravstvenemu osebju.

23. člen

SLM je dolžan sodelovati v okviru svojih strokovnih usposobljenosti na vseh stopnjah izobraževalnih programov, če je k sodelovanju povabljen.

24. člen

SLM je dolžan širiti svojo osebno razgledanost tudi na področju humanističnih, prirodoslovnih in družboslovnih ved.

8. SLM, MEDICINSKE RAZISKAVE IN NJIHOVO OBJAVLJANJE

25. člen

SLM je kot samostojen raziskovalec ali član medicinske raziskovalne skupine dolžan upoštevati etična načela znanstveno raziskovalnega dela v medicini. Kadar SLM opravlja laboratorijske preiskave kot član medicinske raziskovalne skupine, se mora seznaniti s celotno raziskavo, laboratorijski del pa opraviti strokovno in racionalno. Vodjo raziskovalne skupine mora opozoriti na vse, kar vpliva na realnost laboratorijskih rezultatov.

26. člen

Pri objavljanju rezultatov medicinskih raziskav mora SLM upoštevati etiko objavljanja, tako ne sme:

- objavljati rezultatov raziskav, ki niso opravljene v skladu z načeli mednarodnih deklaracij,
- poslati istega članka več strokovnim revijam hkrati,
- pošiljati iste teme, obdelane na različne načine različnim strokovnim revijam,
- prepisovati tekstov, tabel ali slik drugih avtorjev brez njihovega dovoljenja,

- izrabiti še neobjavljenih podatkov in rezultatov kolegov in sodelavcev brez njihovega dovoljenja.

9. SLM IN STROKOVNI KOLEGIJI

27. člen

SLM je dolžan sodelovati v strokovnem kolegiju svoje organizacijske enote ali v strokovnih kolegijih drugih organizacijskih enot, če je k sodelovanju povabljen.

28. člen

Čast in dolžnost vrhunskih strokovnjakov v laboratorijski medicini je sodelovati v razširjenih strokovnih kolegijih njihovih lastnih ali drugih medicinskih strok, če so k sodelovanju povabljeni.

Povabilo k sodelovanju v strokovnih kolegijih naj SLM upošteva kot izraz zaupanja do njegovega znanja in usposobljenosti.

10. SLM IN STROKOVNA ZDRUŽENJA

29. člen

SLM imajo pravico in dolžnost sodelovati v nacionalnih strokovnih združenjih.

Prek združenj sodelujejo pri spodbujanju izobraževanja, napredovanja znanosti in izboljševanja prakse v laboratorijski medicini.

Z enakimi nameni se SLM vključujejo tudi v druga nacionalna, internacionalna in svetovna strokovna združenja.

30. člen

SLM imajo pravico in dolžnost prek svojih strokovnih in drugih organizacij prizadevati si za ustrezno vrednotenje svojega dela.

11. SLM IN ZDRAVSTVO

31. člen

SLM svojega dela ne sme skomercializirati. Ne sme prejemati ali zahtevati nagrad mimo določenih pravilnikov oziroma pogodb o plačevanju njegovega dela.

32. člen

SLM ne sme izkoriščati svojega dela v državni zdravstveni ustanovi za zasebne namene ali okoriščanje drugih.

33. člen

Pri uporabi namenskih sredstev mora SLM ravnati strokovno in racionalno in se pri tem ne sme okoriščati.

12. SLM IN POSEBNE RAZMERE

34. člen

Delo v posebnih razmerah SLM še posebej zavezuje. Poznati mora sodobna doktrinarna načela za delo v posebnih razmerah, v katerih ima zdravstveno osebje poseben položaj in posebno odgovornost.

35. člen

Skladno z načeli o varnosti in solidarnosti se morajo SLM odzvati na delo v izjemnih razmerah, zavedajoč se svoje moralne in človeške odgovornosti, ne glede na njihovo delovno mesto in delovno usposobljenost.

IV. SKLEPNE DOLOČBE

36. člen

Izobraževalne ustanove, zdravstvene delovne organizacije in strokovna združenja, v okviru katerih se SLM izobražujejo in delujejo, so dolžni pri pouku, v svojih glasilih in na strokovnih prireditvah namenjati ustrezno pozornost širjenju načel mednarodnega humanitarnega prava in kodeksa deontologije v laboratorijski medicini.

37. člen

Kodeks deontologije v laboratorijski medicini je obvezen za vse medicinske biokemike, mikrobiologe in druge zdravstvene delavce z visoko izobrazbo, ki delajo v laboratorijski medicini slovenskega zdravstva. Ti ga morajo poznati in se po njem ravnati pri svojem vsakdanjem delu. Skrbeti morajo tudi za etično ravnanje svojih podrejenih.

Zbornica laboratorijske medicine Slovenije mora ukrepati proti tistim članom, ki kršijo načela kodeksa.

38. člen

Zbornica laboratorijske medicine Slovenije mora prek svojih delovnih teles skrbeti za občasno noveliranje kodeksa deontologije v laboratorijski medicini.

39. člen

Kodeks deontologije v laboratorijski medicini začne veljati, ko ga sprejme Zbornica laboratorijske medicine Slovenije.

Št. 1/96

Predsednik

ZLMS

doc. dr. Borut Božič l. r.